

Hem was duidelijk geworden dat talrijke illegale groepen de door de linkersectie aangehangen visie volledig verwierpen. Hij deed daarvan mededeling in een vergadering van de sectie en in het daaropvolgend beraad werd toen besloten, tot alle overige groepen een brief te richten waaruit de visie van de linkersectie zou blijken.

Die brief¹, een belangrijk en bewogen stuk, werd, zo vermoeden wij, in hoofdzaak opgesteld door van Randwijk. 'Wij zijn', zo heette het er in, 'mèt onze regering in Londen van mening dat het wel degelijk zin heeft, de illegaliteit stem in het kapittel te geven bij de voorbereiding van allerlei regelingen die voor de toekomst van ons volk van het grootste belang zijn en dat het aan de regering moet worden overgelaten wie zij als adviseurs zal kiezen. Dat zij niet alleen bij de illegaliteit te rade zal gaan, ligt voor de hand', maar, aldus de linkersectie, de illegaliteit had er recht op, gehoord te worden. Waarom? Er volgde een terugblik:

'Gedurende de bezettingstijd (toen onze regering zich noodgedwongen buitenslands moest begeven en de oude leiders van ons volk voor het grootste deel in gebreke bleven om de strijd in het land aan te voeren) was het de illegaliteit die steeds naar beste kunnen getracht heeft in dit tekort aan leiding te voorzien. Het was de illegaliteit die al haar krachten inspande om het moreel van ons volk hoog te houden. Zij hield in de somberste uren van ons volksbestaan het geloof in de overwinning levend en zij riep het volk bij ontelbare gelegenheden op om geen gevolg te geven aan dubbelzinnige Duitse bevelen die onveranderlijk steeds ten doel hadden het Nederlandse volk op de een of andere slinkse wijze dienstbaar te maken aan de belangen van de Duitse oorlogvoering. De illegaliteit was tijdens de gehele bezettingstijd het zuurdesem in het leven der natie. Zij predikte het geestelijk en pleegde het daadwerkelijk verzet. De illegale werkers hielden ons volk voortdurend de hoge standaard voor van onverzoenlijke weigering om aan vijandelijke maatregelen mede te werken; zij trachtten door hun zelfopofferend voorbeeld die standaard hoog te houden. Telkens als er een nieuwe aanslag op ons volksleven werd beraamd, hees de illegaliteit het stormsein. Zij riep op tot verzet en zij zocht naar de wegen om dit verzet mogelijk te maken: zij waarschuwde tegen medewerking aan de registratie van werkkrachten of krijgsgevangenen, zij verzorgde tevens de grote groepen onderduikers, door hun geld en valse papieren te verschaffen, door distributiekantoren te overvallen teneinde hen aan bonkaarten te helpen. Aldus werden bijna 200 000 Nederlandse werkkrachten aan deportatie naar Duitsland en daardoor aan de oorlogsproductie van het Derde Rijk onttrokken. Zij redigeerde, drukte en verspreidde een groot aantal illegale bladen, waarin aan de nationaal-socialistische propaganda tegengif geboden werd, maar waarin tevens de belangstelling en het verantwoordelijk-

¹ Tekst: *Eng.*, dl. VII a, p. 307-09.